

Tadqiqot **UZ**

**ЎЗБЕКИСТОН
ОЛИМЛАРИ ВА
ЁШЛАРИНИНГ
ИННОВАЦИОН
ИЛМИЙ-АМАЛИЙ
ТАДҚИҚОТЛАРИ
МАВЗУСИДАГИ КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ**

2021

- » Ҳуқуқий тадқиқотлар
- » Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар
- » Тарих саҳифаларидаги изланишлар
- » Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни
- » Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни
- » Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар
- » Педагогика ва психология соҳаларидаги инновациялар
- » Маданият ва санъат соҳаларини ривожланиши
- » Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши
- » Техника ва технология соҳасидаги инновациялар
- » Физика-математика фанлари ютуқлари
- » Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар
- » Кимё фанлари ютуқлари
- » Биология ва экология соҳасидаги инновациялар
- » Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари
- » Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

**31 YANVAR
№24**

CONFERENCES.UZ

**"ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАР"
МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА 24-КЎП ТАРМОҚЛИ
ИЛМИЙ МАСОФАВИЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ
23 - ҚИСМ**

**МАТЕРИАЛЫ РЕСПУБЛИКАНСКОЙ
24-МЕЖДИСЦИПЛИНАРНОЙ ДИСТАНЦИОННОЙ
ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИИ НА ТЕМУ "НАУЧНО-
ПРАКТИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ"
ЧАСТЬ-23**

**MATERIALS OF THE REPUBLICAN
24-MULTIDISCIPLINARY ONLINE DISTANCE
CONFERENCE ON "SCIENTIFIC AND PRACTICAL
RESEARCH IN UZBEKISTAN"
PART-23**

ТОШКЕНТ-2021

УУК 001 (062)
КБК 72я43

"Ўзбекистонда илмий-амалий тадқиқотлар" [Тошкент; 2021]

"Ўзбекистонда илмий-амалий тадқиқотлар" мавзусидаги республика 24-кўп тармоқли илмий масофавий онлайн конференция материаллари тўплами, 31 январь 2021 йил. - Тошкент: «Tadqiqot», 2021. - 9 б.

Ушбу Республика-илмий онлайн конференция 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича Ҳаракатлар стратегиясида кўзда тутилган вазифа - илмий изланиш ютуқларини амалиётга жорий этиш йўли билан фан соҳаларини ривожлантиришга бағишланган.

Ушбу Республика илмий конференцияси таълим соҳасида меҳнат қилиб келаётган профессор - ўқитувчи ва талаба-ўқувчилар томонидан тайёрланган илмий тезислар киритилган бўлиб, унда таълим тизимида илғор замонавий ютуқлар, натижалар, муаммолар, ечимини кутаётган вазифалар ва илм-фан тараққиётининг истиқболдаги режалари таҳлил қилинган конференцияси.

Масъул муҳаррир: Файзиев Шохруд Фармонович, ю.ф.д., доцент.

1. Ҳуқуқий тадқиқотлар йўналиши

Профессор в.б., ю.ф.н. Юсувалиева Рахима (Жахон иқтисодиёти ва дипломатия университети)

2. Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар

Доцент Норматова Дилдора Эсоналиевна (Фарғона давлат университети)

3. Тарих саҳифаларидаги изланишлар

Исмаилов Ҳусанбой Маҳаммадқосим ўғли (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси)

4. Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни

Доцент Уринбоев Хошимжон Бунатович (Наманган муҳандислик-қурилиш институти)

5. Давлат бошқаруви

PhD Шакирова Шохида Юсуповна (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги "Оила" илмий-амалий тадқиқот маркази)

6. Журналистика

Тошбоева Барнохон Одилжоновна (Андижон давлат университети)

7. Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар

Самигова Умида Хамидуллаевна (Тошкент вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

8.Адабиёт

PhD Абдумажидова Дилдора Рахматуллаевна (Тошкент Молия институти)

9.Иқтисодиётда инновацияларнинг туган ўрни

Phd Вохидова Мехри Хасанова (Тошкент давлат шарқшунослик институти)

10.Педагогика ва психология соҳаларидаги инновациялар

Турсунназарова Эльвира Тахировна (Навоий вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

11.Жисмоний тарбия ва спорт

Усмонова Дилфузахон Иброхимовна (Жисмоний тарбия ва спорт университети)

12.Маданият ва санъат соҳаларини ривожлантириш

Тоштемиров Отабек Абидович (Фарғона политехника институти)

13.Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши

Бобохонов Олтибой Раҳмонович (Сурхандарё вилояти техника филиали)

14.Тасвирий санъат ва дизайн

Доцент Чариев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

15.Муסיқа ва ҳаёт

Доцент Чариев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

16.Техника ва технология соҳасидаги инновациялар

Доцент Нормирзаев Абдуқайом Раҳимбердиевич (Наманган муҳандислик-қурилиш институти)

17.Физика-математика фанлари ютуқлари

Доцент Соҳадалиев Абдурашид Мамадалиевич (Наманган муҳандислик-технология институти)

18.Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар

Т.ф.д., доцент Маматова Нодира Мухтаровна (Тошкент давлат стоматология институти)

19.Фармацевтика

Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

20.Ветеринария

Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

21.Кимё фанлари ютуқлари

Раҳмонова Доно Қаххоровна (Навоий вилояти табиий фанлар методисти)

22. Биология ва экология соҳасидаги инновациялар

Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

23. Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари

Доцент Сувонов Боймурод Ўралович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

24. Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

Phd доцент Қаҳҳоров Ўктам Абдурахимович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

25. География

Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

Тўпламга киритилган тезислардаги маълумотларнинг ҳаққонийлиги ва иқтибосларнинг тўғрилигига муаллифлар масъулдир.

© Муаллифлар жамоаси

© Tadqiqot.uz

PageMaker\Верстка\Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

АГРОПРОЦЕССИНГ РИВОЖЛАНИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ

**1. Umurova Intizor Shuhrat qizi, Umarov Abiyir Toxir o`g`li, Normurodov Ravshanbek
Ho`jamberdi o`g`li, Abdukarimova Munavvar Sobir qizi
SURXONDARYO VILOYATIDA TUPROQ UNUMDORLIGINING HOZIRGI
XOLATI VA UNI OSHIRISH CHORA-TADBIRLARI.....7**

АГРОПРОЦЕССИНГ РИВОЖЛАНИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ

SURXONDARYO VILOYATIDA TUPROQ UNUMDORLIGINING HOZIRGI XOLATI VA UNI OSHIRISH CHORA-TADBIRLARI

Umurova Intizor Shuhrat qizi

Termiz davlat universiteti Tabiiy
fanlar fakulteti tuproqshunoslik
ta'lim yo'nalishi 1- kurs talabasi
Телефон: +9983-796-75-74
normurodov.oibek@mail.ru

Umarov Abiyar Toxir o'g'li

Termiz davlat universiteti Tabiiy
fanlar fakulteti tuproqshunoslik
ta'lim yo'nalishi 1- kurs talabasi
Телефон: +9983-796-75-74
normurodov.oibek@mail.ru

Normurodov Ravshanbek Xo'jambari o'g'li

Termiz davlat universiteti Tabiiy
fanlar fakulteti tuproqshunoslik
ta'lim yo'nalishi 1- kurs talabasi
Телефон: +9983-796-75-74
normurodov.oibek@mail.ru

Abdukarimova Munavvar Sobir qizi

Termiz davlat universiteti Tabiiy
fanlar fakulteti tuproqshunoslik
ta'lim yo'nalishi 1- kurs talabasi
Телефон: +9983-796-75-74
normurodov.oibek@mail.ru

Annotatsiya. Tuproq unumdorligining pasayishi, uning meliorativ holati va ekologik vaziyatining yomonlashishi xamda tuproq sho'rlanish darajasining oshib ketishining oldini olish maqsadida g'alla-dukakli don-g'o'za almashlab ekishni to'liq joriy etish deb yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: Tuproq, tuproq unumdorligi, tuproq sho'rlanishi, sug'oriladigan maydonlar, tuproq tarkibi, qishloq xo'jalik.

Tuproq tabiatning buyuk ne'mati, undan oqilona va samarali foydalanish xamma uchun birdek ham qarz va farzdir. Tuproq-bebaxo boylikdir, u nafaqat inson xayotida, balki barcha tirik organizmlarning yashash tarzini doimiyligini – nafas olishi, oziqlanishi, ko'payishida asosiy biotabiyy omil bo'lib xisoblanadi.

Tuproq unumdorligi va ekinlardan yuqori xamda sifatli xosil olishning asosiy kursatkichlaridan biri tuproqning bonitirovka (bonitet) bali bo'lib xisoblanadi. Tuproq unumdorligi, uning bonitet bali va xosildorligining pasayishiga ko'p jixatdan sho'rlanish sababchi bo'ladi. Tuproq sho'rlanishi maxalliy ekologik muammo bo'lib sug'oriladigan dexqonchilikda ekinlar hosilining kamayishiga olib keladi.

Respublikamizda sug'oriladigan maydonlar 4289,3 ming gektar bo'lib, shundan sho'rlangan

yerlar 2307,3 ming gektar yoki 53,8 foiz maydon har-xil darajada sho'rlangan . Kuchsiz sho'rlangan maydonlar 1167,7 ming ga yoki 50,6 foiz, ortalacha sho'rlangan yerlar 705,6 ming ga yoki 30,6 foiz va kuchli sho'rlangan yerlar 444,0 ming ga yoki 19,2 foiz maydonni tashkil etadi.

Respublikamizda Qoraqalpog'iston Respublikasi, Xorazm, Sirdaryo, Buxoro, Jizzax, Qashqadaryo va Surxondaryo, Farg'ona viloyatlarida asosiy maydonlar har-xil darajada sho'rlangan.

Surxondaryo viloyatida jami sug'oriladigan maydonlar -325,7 ming ga , shundan 159,1 ming ga yoki 49,0 foiz maydonlar turlicha darajada sho'rlangan. Shu jumladan, kam sho'rlangan maydonlar 88,0 ming ga yoki 55,3 foiz, o'rtacha sho'rlangan maydonlar 45,8 ming ga yoki 28,8 foiz va kuchli sho'rlangan maydonlar 25,3 ming ga yoki 15,9 foiz maydonni tashkil etadi.

Paxta selektsiyasi, urugchiligi va yetishtirish agrotexnologiyalari ilmiy-tadqiqot institutining ma'lumotiga kura Respublikamizda kam sho'rlangan yerlar 15-20 foiz, o'rtacha sho'rlangan dalalar 30-50 foiz va kuchli sho'rlangan dalalar 70-80 foiz paxta hosilini kamayishiga olib keladi.

Tuproq tarkibidagi tez eruvchan tuzlar orasida ekinlarga kuchli ta'sir etadiganlari natriy xlor, magniy xlor, natriy sul'fat, magniy sul'fat, natriy karbonat, magniy karbonat, kamroq zararlilari kaltsiy bikarbonat va kaltsiy sul'fat tuzlari bo'lib hisoblanadi.

Viloyatda sho'rlanganlar maydonlar Sherobod, Qiziriq, Muzrobod, Angor, Termiz va qisman Jarqo'rg'on tumanlarida mavjud. Sho'rlangan maydonlarda, ayniqsa kuchli va o'rtacha sho'rlangan maydonlarda paxta xosili viloyat ko'rsatkichidan ancha past.

Viloyat yer resurslari, geodeziya, kartografiya va davlat kadastr boshqarmasining ma'lumotlariga ko'ra eng yomon yerlar (11-20 balli yerlar) 633 ga yoki 2,6 foiz, o'rtachadan past yerlar (21-40 balli) 48215 ga yoki 20,1 foiz, o'rta yerlar (41-60 balli) 124488 ga yoki 51,6 foiz, yaxshi yerlar (61-80 balli) 61202 ga yoki 25,4 foiz va eng yaxshi yerlar (80-90 balli) 5515 ga yoki 2,3 foizni tashkil etadi. Viloyatda tuproqning bonitet balli tumanlar bo'yicha quyidagicha xolatda: Sho'rchi, Sariosiyo, Uzun, Oltinsoy va Denov tumanlarida 61-65 ballni tashkil etsa, viloyatning janubiy dasht mintaqasi tumanlarida Angor, Termiz Jarqo'rg'on, Qumqo'rg'on tumanlarida 50-55 ball, Sherobod, Qiziriq, Muzrobod , Boysun tumanlarida 44-47 balli yerlar asosiy maydonni tashkil etadi.

Respublikamizda ham qishloq xo'jalik ekinlarini yetishtirish uning tuproq unumdorligini oshirish meliorativ xolatini yaxshilash borasida muxim ishlar amalga oshirilmoqda. Keyingi yillarda yurtimizda sug'oriladigan tuproqlar unumdorligi pasayishi natijasida gumos va ozuqa moddalari miqdori tuproq tarkibida pasayib borishi kuzatilmoqda. Buning oldini olish uchun doimiy ravishta organik o'g'itni yerlarga sepish hamda ekinlarga solish zarur va mineral o'g'it me'yorlarini tuproq tarkibiga qarab belgilash lozim. Shu bilan birga yerlarni sug'orishda tuproqning mexanik tarkibida qarab suv limiti normasini aniq belgilab, suvni tejab ishlatishni amalga oshirish bugungi kunning talabidir.

Xulosa qilib aytganda, tuproq unumdorligining pasayishi, uning meliorativ holati va ekologik vaziyatining yomonlashishi xamda tuproq sho'rlanish darajasining oshib ketishining oldini olish maqsadida g'alla-dukakli don-g'o'za almashlab ekishni to'liq joriy etish, noan'anaviy agroruda bentonit-go'ng, fosforit-go'ng kabi kompostlarni ko'proq qo'llash, ma'danli o'g'itlarning (NPK) 1:0,7:0,5 nisbatiga amalda rioya qilish tavsiya etiladi. Aks xolda asosiy ekinlar xosildorligi va mahsulot sifatining pasayishi kuzatiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Tojiev M.T. va boshqalar. Kuzgi bugdoydan sung angizga ekiladigan takroriy va siderat ekinlarini ekishning tuproq unumdorligi va paxta xosilini oshirishi bo'yicha tavsiyalar. -Termiz.- 2011. -"Poligraf Nashr". -30 bet.

2. Doliev T. Inson va zamin taqdiri mushtarak//O'zbekiston qishloq xo'jaligi .-2013.-№6.-1 bet.

**"ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАР"
МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА 24-КЎП ТАРМОҚЛИ
ИЛМИЙ МАСОФАВИЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ**

(23-қисм)

Масъул муҳаррир: Файзиев Шохруд Фармонович
Мусаҳҳиҳ: Файзиев Фаррух Фармонович
Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Эълон қилиш муддати: 31.01.2021

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000